

Grøn Omsorg

- og udvikling af multifunktionelle landbrug som pædagogisk og beskæftigelsesmæssig ressource

2011

Projekt fra puljen "Styrket indsats for personer med et handicap", Arbejdsmarkedsstyrelsen
Evalueringsrapport for projekt nr. 6160-0048. San 2008-0002174

Rapporten er udarbejdet af virksomhedskonsulent Jesper Klintebjerg Fuglsang, med bistand fra projektleder
cand. jur. Bodil Irene Jensen, Videncentret for Landbrug, Agro Food Park 15, 8200 Århus N.

Marts 2011

Grøn Omsorg

Indhold

1. Baggrund	3
2. Projektet.....	4
3. Metodebeskrivelse.....	6
<i>Jobcenter Favrskov, Asmildkloster Landbrugsskole og LMO.....</i>	7
<i>Jobcenter Hedensted, Bygholm Landbrugsskole og LRØ .....</i>	7
<i>Generelt .....</i>	8
4. Projektets resultater	9
<i>Oplysningsmateriale.....</i>	13
<i>Nyttige dokumenter .....</i>	15
<i>Dyr som terapi.....</i>	16
<i>Teknologi.....</i>	16
<i>Udvikling af landdistrikterne .....</i>	16
<i>Andre samarbejdspartnere .....</i>	17
5. Projektevalueringer	18
<i>Arbejdsgivere (landmænd).....</i>	18
<i>Arbejdstagere (unge) .....</i>	19
<i>Projektdeltagerne .....</i>	19
6. Udfordringer i projektet	20
7. anbefalinger.....	21
8. Implementering og kommunikation.....	21
9. Opfølgning på projektet	22
Bilag til evalueringsrapporten	23
<i>Beskrivelse af undervisningsforløb på Bygholm Landbrugsskole .....</i>	23
<i>Skabelon – registrering unge .....</i>	23
<i>Guide til etablering af praktik .....</i>	23
<i>Guide til forløbsbeskrivelse for den enkelte unge.....</i>	23
<i>Skabelon for forløbsbeskrivelse for den unge .....</i>	23
<i>Konference om Grøn Omsorg – indbydelse .....</i>	23
<i>Produktblad Grøn Omsorg.....</i>	23
<i>Pjece .....</i>	23
Artikler.....	24
<i>Grøn Omsorg hjælper unge udsatte ind på arbejdsmarkedet .....</i>	24
<i>Grøn Omsorg for unge – også i Landbruget.....</i>	24
<i>Grøn Omsorg hjælper Line videre i livet .....</i>	24
<i>Plads til dem, de andre ikke kan arbejde med.....</i>	24
<i>Grøn Omsorg giver mening .....</i>	24
<i>Landmænd hjalp udsatte unge i arbejde.....</i>	24
<i>Syge unge fik job i landbruget.....</i>	24
<i>Grøn Omsorg som forretningsområde .....</i>	24
<i>Landbrugsarbejde og Grøn Omsorg som terapi .....</i>	24

1. Baggrund

Siden den 1. november 2008 har Dansk Landbrugsrådgivning (DLBR) Videncentret for Landbrug, LandboMidtØst (LMO), Asmildkloster Landbrugsskole og Jobcenter Favrskov arbejdet sammen om projektet "Grøn Omsorg". Projektet blev etableret med baggrund i landbrugets mange aktivitetsmuligheder og gode evne til effektivt at påvirke unge mennesker gennem arbejdet med dyr og natur. Desuden kan landbrugsskolerne i samarbejde med jobcentrene tilbyde unge med fysiske eller psykiske handicaps et uddannelsesforløb, der forbereder dem på arbejdet i landbruget.

Formålet med projektet er at tilbyde handicappede og utilpassede unge beskæftigelse, og om situationen fordrer det, ophold på landbrugsbedrifter for herigennem at bidrage til beskæftigelses-, uddannelsesmæssig- og helbredsmæssig udvikling hos den enkelte, med henblik på at fremme socialiseringen af den enkelte unge på arbejdsmarkedet.

Projektet bygger på koordineret samarbejde mellem jobcenter, lokale landbrugscentre, landmænd / landmandsfamilier og Videncentret for Landbrug. Samarbejdet skal resultere i tilrettelagte uddannelsesforløb, praktikforløb, arbejdsstræning og beskæftigelsestilbud, der er tilpasset den unge og kombineret med landmandens behov for at øge interessen for beskæftigelse i landbruget.

Projektet omfatter aktiviteter, som bygger på især landbrugsbedriftens og landmandens ressourcer, således at landmanden er direkte involveret i processen med en rolle som arbejdsleder eller en assisterende rolle, men også ofte i en mentorfunktion.

Projektet giver mulighed for, at jobcentrene og kommunerne får større kendskab til, hvad landbruget, de lokale landbrugscentre og landbrugsskolerne kan tilbyde de unge. Omvendt får landbruget mulighed for at få kendskab til de tilbud og muligheder, der findes i forbindelse med de lokale jobcentres og kommuners tilbud til landbruget som virksomhed.

Projektet har til hensigt at se på landbrugets muligheder med hensyn til beskæftigelse for unge med fysiske eller psykiske lidelser / handicaps eller problemer, som skal have tilbud om varierende aktiviteter uden for stort arbejdspress og med mulighed for at udfolde sig i et miljø med mange typer gøremål. Unge er defineret som tilhørende aldersgruppen 18 - 30 år.

Grøn Omsorgs overordnede formål er at etablere et konstruktivt og fremadrettet samarbejde mellem den offentlige beskæftigelsessektor og landbruget, med henblik på en arbejdsrettet indsats for unge med handicaps eller andre arbejdsforstyrrende lidelser.

Følgende mål er herunder defineret for projektet:

- Minimum 30 unge har deltaget i projektet
- Minimum 40 procent af deltagerne fastholdes i eller opnår ordinær beskæftigelse i landbrugsmiljøet eller andet miljø
- Der skabes varig kontakt til interesserede landbrug, som får mulighed for at oprette et bæredygtigt og professionelt tilbud om en arbejdsrettet indsats for udsatte grupper

Inddragelse af nye projektdeltagere:

I januar 2010 blev projektet udvidet til også at omfatte følgende 3 nye deltagere:

Bygholm Landbrugsskole, Jobcenter Hedensted og LRØ. De arbejder med den samme målgruppe og skal arbejde sammen med de andre projektdeltagere om at nå projektets målsætning. Introduktionen af de nye projektdeltagere gør det muligt at nå ud til flere unge og af den vej opnå de 30 deltagere i projektet, både unge og landmænd. Projektet blev i Hedensted-modellen omdøbt til Grøn Viden, da projektdeltagerne her mente, det havde et bredere perspektiv og mere appel hos de unge end Grøn Omsorg (Grøn Omsorg vil blive anvendt fremadrettet i evalueringen, for at gøre det mere læsevenlig).

Projektgruppen består af følgende deltagere pr. den 31. december 2010:

- Jobcenter Favrskov, jobkonsulent Inge Kirk
- Jobcenter Hedensted, afdelingsleder Pia Hermanstad
- LRØ (Landbrugscenter), socialkonsulent Solvejg Høj
- LMO (Landbrugscenter), socialkonsulent Inger Kristensen
- Asmildkloster Landbrugsskole, underviser Elin Maagaard
- Bygholm Landbrugsskole, uddannelseschef Lotte Ipsen
- Landbrug & Fødevarer, seniorkonsulent Anne-Marie Hansen
- Videncentret for Landbrug, chefkonsulent Britta Sejr Nielsen
- Videncentret for Landbrug, specialkonsulent Bodil Irene Jensen

2. Projektet

Projektet bygger på et koordineret samarbejde mellem landbrugsskoler, jobcentre, kommuner, lokale landbrugscentre, landmænd og Videncentret for Landbrug.

Projektet er organiseret med en kombineret arbejdsgruppe¹ og styregruppe², som projektlederen refererer til. Styregruppen har det overordnede ansvar for økonomi og ressourcer, mens arbejdsgruppen har fokus på udførelsen af konkrete opgaver. Arbejdsgruppens størrelse varierer med opgavernes karakter f.eks. blev LRØ tilknyttet arbejdsgruppen efter sin indtræden i projektet. I projektet er der også inviteret ad-hoc-deltagere, der er udvalgt på baggrund af opgavens karakter.

Projektforløb

Projektet kan inddeles i 2 faser:

1. Den indledende fase, hvor projektet er defineret og området er afdækket med det formål at skabe et fælles billede af området og dets karakteristika
2. Den udførende fase, hvor projektets formål og mål er realiseret igennem håndtering af konkrete arbejdsopgaver

---

¹ Arbejdsgruppen består af: Jobcenter Favrskov, LMO, Asmildkloster Landbrugsskole, LRØ, Landbrug & Fødevarer og Videncentret for Landbrug

² Styregruppen består af: Jobcenter Favrskov, LMO, Asmildkloster Landbrugsskole, Landbrug & Fødevarer og Videncentret for Landbrug

Etablering og opstartfase

Projektdelegerne brugte den indledende fase til at beskrive de forskellige aktiviteter og de muligheder for tiltag, som den enkelte deltager havde at byde ind med:

- Udarbejdelse af procedurebeskrivelse – hvordan samarbejdet kan etableres mellem landbrugsskole / jobcenter / landbrugscenter / Videncenteret for Landbrug
  - Beskrivelse og udvælgelse af unge
  - Beskrivelse af mulige arbejdsområder og arbejdsopgaver for de unge inden for landbrug
  - Beskrivelse af uddannelsesforløb for de unge
  - Beskrivelse, udvælgelse og kontakt til mulige landbrug (arbejdsgivere)
  - Udarbejdelse af spørgeguide til udvælgelse af værtsfamilier og opfølgning på praktikforløb
  - Oversigt over regler og muligheder for tilskud / støtte til arbejdsgivere
  - Kompetenceafdækning, opkvalificering og efteruddannelse af landmænd
  - Kompetenceafdækning og arbejdsdeling i projektgruppen
- I etableringsfasen af projektet, blev der fokuseret på, at finde frem til den mest optimale samarbejdsform og ressourceallokering i projektgruppen. De forskellige deltagere har alle sammen haft noget specielt at byde ind med, som er med til at skabe en succes i forhold til at forbedre de unges mulighed for at få foden inden for på arbejdsmarkedet. Der er primært afdækket 2 forskellige samarbejdsformer, som vil blive beskrevet mere grundigt i afsnit 3, og yderligere information kan findes på hjemmesiden www.landbrugsinfo.dk/groen-omsorg.

Det har været væsentligt at få defineret målgruppen ret nøjagtigt tidligt i forløbet, så indsatsen for at finde potentielle kandidater til praktik i landbruget kan gøres med størst mulig effekt. Beskrivelsen af målgruppen har også været afgørende for, at projektgruppen kunne definere de forventninger og krav, der stilles til en arbejdsgiver i forbindelse med praktikplads – med henblik på senere ansættelse. Denne proces har gjort det nemmere for især landbrugsskolerne at finde og målrette deres indsats mod de unge, og måske blive opmærksom på nogle af dem tidligere end normalt.

Der har igennem det indledende forløb været meget fokus på, sideløbende med etableringen og beskrivelsen, at få visiteret unge ind i projektet, så der kunne drages nogle tidlige erfaringer – og bruge disse til at justere indsætterne efter. Der er derfor et overlap til næste fase, som er mere fokuseret omkring selve arbejdet med de unge og arbejdsgiverne samt evalueringen af forløbet.

Regelsættene og støttemulighederne på området for virksomhedspraktik og beskæftigelse af unge med særlige behov er komplekse. Projektgruppen har arbejdet målrettet på at beskrive de regler og muligheder, der er for alle involverede parter - dog især for arbejdsgiverne med hensyn til virksomhedspraktik og efterfølgende ansættelse. Disse regler skulle beskrives i et "klart sprog" for de potentielle arbejdsgivere og således gøres let tilgængelige – resultaterne vil blive beskrevet mere grundigt i afsnit 4.

Projektarbejdet har også afstedkommet et netværk af andre aktører på området, som har erfaringer med målgruppen, og som på forskellig måde forsøger at skabe de mest optimale rammer for de unges uddannelse og efterfølgende jobmuligheder.

Denne indledende fase med etablering og procesbeskrivelser skal være medvirkende til at gøre det nemmere for andre jobcentre, landbrugsskoler og aktører at målrette deres indsats med henblik på at skabe størst mulig effekt for fremtidige uddannelsesforløb og praktikforhold.

Arbejds- og evalueringsfase (udførende)

Efter og til dels løbende med etablering af projektet og beskrivelserne nævnt ovenfor, begyndte udvælgelsen af unge og arbejdsgivere at komme mere i fokus. Der har været tryk på det praktiske arbejde med at matche arbejdstager og arbejdsgiver i et forløb, der sikrede de bedste og mest optimale muligheder for begge parter. Der har i denne fase været meget fokus på at være udførende i forhold til at sikre så stor en tilslutning (visitering) og succesrate som muligt i forhold til uddannelse, praktikforløb og beskæftigelse blandt de unge.

Det er også i denne fase, at samarbejdet mellem projektdeltagerne og landmændene er kommet i fokus, hvor samarbejdsmodeller og samarbejdsaftaler er blevet anvendt praktisk, med henblik på at finde det setup, der virker bedst i en given situation. Det er også i denne fase, at der har været sat fokus på kompetenceafdækning og evaluering af indsatserne målrettet mod arbejdsgiveren. Dialogen og evalueringen af arbejdsforholdet mellem arbejdsgiver og arbejdstager samt samarbejdet med andre aktører har været medvirkende til at afstemme forventningerne til hinanden og sætte fokus på indsatsområder, der skaber positive forandringer og effekt for alle parter, så som forslag til regelændringer, erfaringsudveksling, støttemuligheder, etc. – se mere herom i afsnit 4 og 5.

Det er dog ikke kun det udadvendte samarbejde, der har været i fokus. Også samarbejdet hos de enkelte deltageres organisationer / virksomheder er vurderet. Bl.a. er der kommet mere fokus på samarbejdet mellem UU-vejleder og jobkonsulenter på de deltagende jobcentre – hvordan de kan bruge hinandens viden og netværk til at skabe større effekt hos de unge. UU-vejlederen er tillige bindeleddet mellem Landbrugsskolerne og jobcentrene og sikrer en koordineret indsats mellem parterne omkring den unge.

Desuden har der været brugt meget energi på at gøre viden fra projektet tilgængeligt for projektdeltagerne og andre interessenter (kommuner, jobcentre, landbrugsskoler, organisationer m.m.) – bl.a. via:

- Hjemmesiden www.landbrugsinfo.dk/groen-omsorg
- Pjecen *"Information til arbejdsgiveren om muligheder for unge som har brug for støtte"*
- Konferencen den 29. november hos LMO.

Der har gennem projektet været gennemført løbende evalueringer af indsatserne, bl.a. via fokusgruppe interviews med 4 landmænd, telefoninterviews med unge og evaluering af samarbejdet i projektgruppen. Dette har givet mulighed for at justere de tiltag, der har været iværksat i projektet, men også for at måle effekten af de igangværende aktiviteter.

3. Metodebeskrivelse

Projektet er baseret på 2 forskellige tilgange til, hvordan der kommer flere inden for målgruppen i henholdsvis varig beskæftigelse eller under uddannelse - f.eks. landbrugsuddannelsen.

Jobcenter Favrskov, Asmildkloster Landbrugsskole og LMO har arbejdet med en model, der bygger på et tæt samarbejde parterne imellem omkring udvælgelse af unge, der falder inden for målgruppen, uddannelsesforløb og muligheder samt udvælgelse af potentielle arbejdsgivere.

Jobcenter Hedensted, Byholm Landbrugsskole og LRØ har arbejdet på udviklingen af et uddannelsesforløb, der skal give målgruppen de grundlæggende færdigheder inden for landbruget. Forløbet kombineres med en praktikperiode, der gerne skal resultere i en ansættelse eller fortsat uddannelse af den unge.

Efterfølgende er en mere detaljeret beskrivelse af de to forskellige metoder, der har været anvendt i projekt Grøn Omsorg, i forhold til at etablere samarbejde omkring uddannelse, virksomhedspraktik og ansættelse af unge samt etablering af samarbejde parterne imellem.

Jobcenter Favrskov, Asmildkloster Landbrugsskole og LMO

Ovennævnte har visiteret 25 unge ind i projektet.

Når den unge er blevet visiteret ind i projektet, udarbejdes en forløbsbeskrivelse, der synliggør samarbejdet den unge, landmanden og jobkonsulenten imellem. Der vil i begyndelsen være hyppig kontakt mellem parterne, men allerede efter 3 måneder forventes det, at mødefrekvensen daler. Efterfølgende vil der være tæt dialog mellem den unge, arbejdsgiveren og jobkonsulenten omkring udviklingen af og mulighederne for den unge.

Landbrugsskolen har, sammen med Jobcenter Favrskov, siddet sammen med nogle af de unge aftalt uddannelsesforløb målrettet den enkelte person med henblik på at blive klar til praktik i landbruget. Desuden har Asmildkloster Landbrugsskole med jobkonsulenten drøftet de unge, som landbrugsskolen vurderede ikke var klar til praktikforløb på et landbrug. Socialkonsulenten fra LMO har været med til at engagere egnede landmænd, der har haft den rummelighed, personlighed og bedriftsform, der er nødvendig, for at et praktikforløb giver værdi for den enkelte unge og landmanden selv. Desuden har socialkonsulenten været aktiv i forbindelse med opfølgning på enkelte unge, specielt visiteret af landbrugsskolerne og sagsbehandlerne, og har efterfølgende deltaget i dialog mellem de involverede parter.

Samspillet mellem parterne har været en gevinst i forhold til, at de unge får den bedst mulige start i deres uddannelsesforløb, og at de rigtige værktøjer / muligheder er til rådighed fra starten af. Desuden har samarbejdet givet jobkonsulenten god indsigt i, hvad landbruget har at byde på i forhold til uddannelse og beskæftigelse.

Socialkonsulenten fra det lokale landbrugscenter LMO har været aktiv i processen med at finde egnede landmænd til praktikforløb, men har også været garant for, at enkelte unge er visiteret ind i projektet via Jobcenter Viborg. Den primære opgave har dog været at skaffe egnede landmænd og at være med til at etablere kontak-

Succeshistorie

Projektet har bevist, at rigtig mange landmænd har taget godt imod projekt Grøn Omsorg og har stillet praktikpladser til rådighed for potentielle unge med særlige behov – landmændene besidder alle en rummelighed og et overskud til, at hjælpe de unge bedst muligt i gang med et arbejdsliv.

Der er oprettet kartotek med potentielle praktikpladser, som anvendes af de deltagende jobcentre.

ten og screene landmændene i forhold til målgruppens behov. LMO har fungeret som det indledende bindeled mellem landmanden og Jobcenter Favrskov via sin tætte kontakt til landbruget. LMO har brugt de lokale økonomikonsulenter som indgangen til potentielle landmænd. Kontakten blev foranlediget på baggrund af en introduktion til projektet, målgruppen og forventningerne til en potentiel arbejdsgiver. Socialkonsulenten tog herefter over og sørgede for de mere praktiske foranstaltninger i samarbejde med Jobcenter Favrskov og Asmildkloster Landbrugsskole. Disse videreførte kontakten med landmændene og har efterfølgende

fået etableret et kartotek med potentielle praktikpladser i landbruget. Landmændene har også været gode til at gøre andre "kollegaer" opmærksomme på, at der er et behov for praktikpladser til en gruppe af unge, som af en eller flere årsager har svært ved at komme ind på arbejdsmarkedet.

Jobcenter Hedensted, Bygholm Landbrugsskole og LRØ

Ovennævnte har samlet visiteret 8 unge ind i projektet.

Jobcenter Hedensted havde allerede ved indtræden i projektgruppen kontakt til 5 - 6 unge, der var meget interesseret i at arbejde inden for landbruget. Metoden anvendt for de nye deltagere vil være et forløb, der kombinerer landbrugsfaglig læring med praktisk arbejde samtidig med, at det sociale bliver sat i centrum.

Der vil være et introduktionsforløb på landbrugsskolen á 2 ugers varighed omhandlende traktorlære, værkstedslære og arbejdsmiljø. Herefter følger 9 ugers praktik, hvor den unge 1 gang om ugen deltager i undervisning omkring markbrug og planteproduktion. Derpå følger 1 uges undervisning i første-hjælp med mulighed for diplom. Praktikken fortsætter herefter i 6 uger med 1 dags undervisning om ugen i planteproduktion. Herefter afsluttes med 14 ugers praktik med fokus på kvæg, svin og planteproduktion 1 dag om ugen. Desuden vil der gennem forløbet være fokus på social træning (social inklusion) for at klæde den unge bedst muligt på i forhold til det at være et helt menneske, både på og uden for arbejdspladsen. Den sociale træning er af afgørende betydning for den unges succes på arbejdsmarkedet. Der skal være harmoni mellem det sociale og arbejdslivet, da der ellers er stor risiko for at de unge med særlige behov falder igennem og melder sig ud af arbejdsmarkedet. Mange af de unge er skrøbelige på grund af mange dårlige erfaringer.

Hensigten er at udarbejde et koncept for unge med henblik på at indsluse dem eller gøre dem klar til arbejdet i landbruget og føre dem ind på et af 2 spor: varig beskæftigelse i landbruget eller uddannelse (f.eks. land-

Succeshistorie

Jobcenter Hedensteds erfaring med kombinationen af uddannelse og praktikforløb målrettet unge med særlige behov, har været så positivt, at de nu introducerer det til andre erhvervsgrupper i Hedensted Kommune bl.a. tømrer og murer.

Målet er at de unge skal blive bedst muligt klædt på til at løse de arbejdsopgaver der forventes af dem som arbejdstagere i virksomhederne deres forløb er målrettet.

brugsskoleuddannelsen). De unge skal behandles så almindeligt som muligt, dog med den forskel, at undervisningen bliver serveret i mindre doser end for normale landbrugselever, men gradvist kvalificerer dem til arbejdet i landbruget.

Jobcenter Hedensted har under hele forløbet stillet en mentor til rådighed for arbejdsgiveren, som kan rykke ud med meget kort frist for at være med til, at afhjælpe nogle af de situationer, der måtte opstå i praktikforløbet.

Socialkonsulenten fra det lokale landbrugscenter LRØ har spillet to afgørende roller i forløbet: visitation af unge og fremskaffelse af egnede praktikpladser til de unge. Hos LRØ har man brugt de lokale formænd i foreningen som udgangspunkt for etablering af praktikpladser. Det vil sige, man har brugt de kontakter, som formændene havde til etablerede landbrug med personligt overskud og med tid og lyst til at engagere sig i projektet. Indgangsvinklen har været meget positiv og givet god respons blandt LRØs medlemmer, og konstruktive praktikpladser er blevet etableret. Herefter er ambassadørmodellen næste skridt. Med ambassadørmodellen menes, at landmændene selv udbreder budskabet til andre landmænd om mulighederne for etablering af praktikforløb – afkastet har været et stabilt netværk og link mellem potentielle praktikpladser og Jobcenter Hedensted.

Generelt

De unge bliver visiteret ind i projektet af både landbrugsskole og jobcenter, mens landmændene bliver fundet på baggrund af det lokale landbrugscenter og LandboUngdom-konsulenternes netværk af landmænd. Land-

boUngdom har primært været tilknyttet på baggrund af sit store netværk af landmænd og erfaring med at godkende praktikpladser til de unge – oftest elever fra landbrugsskolerne. Fordelen ved at bruge førnævnte til at finde egnede praktikpladser i landbruget er, at det er muligt at finde en arbejdsgiver, der ligger inden for en overskuelig afstand fra den unges bopæl.

Mange af landmændene, der har været kontaktet, har vist stor forståelse for projektet og for formålet med projektet, og det har derfor ikke været svært at få landmænd til at stille praktikplads til rådighed. De har endvidere vist, at de besidder meget af den rummelighed og tålmodighed, som det kræver at arbejde med netop denne målgruppe. Ved valg af landmænd som arbejdsgiver har der været lagt vægt på forskellige parametre, bl.a. at både arbejdsgiver og medarbejderne skulle kunne se en arbejdsmæssig fordel ved ansættelse af den unge i praktik, da vedkommende vil indgå i den daglige drift. Der skal være klare retningslinjer for, hvem der er den unges primære kontaktperson, den unges kompetencer skal afdækkes, og der skal efterfølgende findes ud af, hvorvidt der er brug for særlige instrukser eller arbejdsværktøjer.

Unge, der har været ønske om at visitere ind i projekt Grøn Omsorg, er blevet drøftet på projektmøderne og ved usikkerhed, om hvorvidt potentielle unge fra landbrugsskolen hører ind under målgruppen, er udvælgelsen eller vurderingen foretaget på projektmøderne. På projektmøderne er de potentielle unge i projektet blevet beskrevet. Dette har givet projektdeltagerne mulighed for at give hinanden sparring på sammensætningen af det bedste praktik- og/eller uddannelsesforløb for den enkelte unge, og på hvordan de bedst muligt hjælper og støtter den unge i forløbet. Den brede sparring giver en god helhedsorienteret løsning til gavn for den unge og for landmanden.

Der blev arbejdet på etablering af et kartotek over potentielle arbejdsgivere (landmænd), der er rummelige nok til at håndtere de unge, og som har engagementet og interessen. Landmændene, der er valgt ud fra de lokale centres kontakter, er blevet præsenteret for projektet og målgruppen og har efterfølgende givet deres tilsagn om at være på kontaktlisten med potentielle praktikpladser. Der er i projektgruppen udarbejdet en guide, hvor de forventninger, der er til en arbejdsgiver og praktikstedet, beskrives i forhold til de unge i målgruppen – se appendiks 1. Hensigten er, at landmændene i kartoteket kan kontaktes direkte i tilfælde af, at der er en konkret henvendelse om etablering af praktik eller uddannelsesplads til en ung. Kartoteket gør det også nemmere at lokalisere en arbejdsgiver, der ligger geografisk tættest på den unges bopæl.

4. Projektets resultater

En af de store gevinster ved projekt Grøn Omsorg er, at der er blevet skabt et link mellem jobcentre, landbrugsskoler og private virksomheder inden for et område, hvor der ikke har været tradition for et tæt samarbejde med henblik på indslusning af unge med særlige behov. Begge parter har været bevidste om opgaverne, men har ikke kendt til mulighederne for at samarbejde strategisk på området. Forløbet har derfor været en øjenåbner for, hvordan synergier kan skabes med andre samarbejdspartnere end de normalt kendte.

Det viste sig tidligt i forløbet, at det kunne være en udfordring at visitere unge nok, der var interesserede i at arbejde inden for landbruget eller landbrugsrelaterede erhverv (gartneri og maskinstation) ind i projektet. Der blev derfor iværksat en målrettet indsats, og projektgruppen blev udvidet. Det medførte, at der har været 33 igennem et af de to tidligere beskrevne forløb, og målet med antal visiterede unge er nået.

Nedenstående tabel er en oversigt over fakta omkring de unge, der har været involveret i projekt Grøn Omsorg indtil den 31. december 2010.

	Per-soner	Visiteret	Baggrund	Uddannelse	Virksomhedsprak-tik	Status ved udgang
1	Pige 18 år	Asmildkloster	Ordblind, indlæringsvan-skeligheder	Produktionsskole – ej afsluttet 9. klasse Grundforløb Natur, Miljø og Dyr		Aktivering uden for landbruget
2	Pige 19 år	Asmildkloster	Behandlingshjem, sociale vanskeligheder	Produktionsskole Grundforløb Natur, Miljø og Dyr		Arbejdsprøvning v. landbrug marts 2011. Ønske om fortsat uddannelse
3	Pige 19 år	Asmildkloster	Sociale vanskeligheder	Produktionsskole Grundforløb Natur, Miljø og Dyr		Produktionsskole
4	Dreng 19 år	Asmildkloster	Ungdomspsykiatri	Grundforløb Natur, Miljø og Dyr		Flyttet til anden kom-mune (mistet kontakt)
5	Dreng 22 år	Jobcenter Favrskov	Misbrugsrådgivning Depression. Forsk. ar-bejdspladser			Flyttet til anden kom-mune (mistet kontakt)
6	Dreng 21 år	Jobcenter Favrskov	Mange kortvarige ansæt-telser	Grundforløb fra Jord til Bord, Teknisk Skole	19 mdr.	Optræning med løntil-skud
7	Dreng 19	Jobcenter Favrskov	Sociale problemer		3 mdr.	Fyret
8	Pige 21 år	Jobcenter Favrskov	Fysisk handicap	Landbrugsskolens Modul 1A og 2 års erfaring fra svinepro-dukation	13 mdr.	Barsel
9	Dreng 19 år	LMO	Specialskele –aspergers syndrom	Landbrugspraktik	4 uger	Stoppede praktik Formentlig ny praktik
10	Dreng 19 år	Jobcenter Favrskov	Ordblind og indlærings-vanskeligheder	9. klasse	22 mdr.	Arbejde med løntil-skud (maskinstation) t.o.m. 28. februar
11	Dreng 19 år	LMO/Jobcent er Viborg	Specialklasse	Produktionsskole og landbrugsskole		Job uden for landbru-get
12	Dreng	Asmildkloster	Skilsmissehjem	Dyrepasser Linjen		Flyttet til anden kom-mune (mistet kontakt)
13	Dreng	Asmildkloster	Psykiske problemer (indlagt)	Landbrugsuddannel-sen Modul 1A + 1B		Kan ikke afslutte ordinær uddannelse pga. kronisk psykisk sygdom
14	Dreng 21 år	Jobcenter Hedensted	Svækket hukommelse, spastisk lammelse og epilepsi	10. klasse	3 mdr.	Uddannelse under revalidering hos land-mand
15	Dreng 22 år	Jobcenter Hedensted	Føler hurtigt afmagt. Droppet ud af uddannel-ser	Folkeskolen	Udeblev fra praktik	Ordinært arbejde
16	Pige 19 år	Jobcenter Hedensted	Massive sociale proble-mer	Grundforløb fra Jord til Bord	2 dage	Praktik med løntilskud som rengøringsassi-

	Per-soner	Visiteret	Baggrund	Uddannelse	Virksomhedsprak-tik	Status ved udgang
						stent
17	Dreng 20 år	Jobcenter Hedensted	Indlæringsvanskeligheder	Ikke tager folkeskolens afgangsprøve Grundforløb Beder Gartnerskole	12 uger	Flyttet til anden kom-mune
18	Pige 28 år	Jobcenter Hedensted	Lavt selvværd. Depressi-on	10. klasse. Kontant-hjælp i 10 år	Ingen praktik	Sygemeldt
19	Dreng 20 år	Jobcenter Hedensted	Intellektuelle problemer	Grundforløb fra Tek-nisk Skole omkring Transport	4 uger	Ordinært arbejde inden for andet fagom-råde
20	Dreng 18 år	Jobcenter Hedensted	Indlæringsvanskeligheder		3 mdr.	Uddannelse under revalidering til land-mand
21	Pige 18 år	Asmildkloster	Usikker. Sociale proble-mer	Grundforløb Natur, Miljø og dyr		Uddannelsesaftale uden for landbrug
22	Dreng 21 år	Asmildkloster	Ordblind. ADHD	Påbegyndt 3 grundfor-løb	5 uger	Grundforløb Dyr, Planter og Natur januar 2011
23	Dreng 18 år	LRO	Ordblind, specialklasse	Produktions-skole	½ års praktik	Overgået til EGU hos anden landmand
24	Dreng 21 år	Asmildkloster	Ordblind og koncentra-tionsbesvær	Landbrugsuddannel-sen 1A og 1B	9 mdr.	Aktivering ved land-brug - landbrugsassi-stent 2011
25	Pige 19 år	Asmildkloster	Socialt belastet	Grundforløb afbrudt		Stoppet uddannelse
26	Pige 18 år	Jobcenter Favrskov	Lavt selvværd og usikker	Grundforløb Beder Landbrugsskole	4 uger	I praktik ved landbrug
27	Dreng 23 år	Jobcenter Favrskov	Maniodepressiv	Virring Produktions-skole	6 mdr.	Praktik uden for land-brug
28	Dreng 21 år	Jobcenter Favrskov	ADHD	Grundforløbet til Jord-brugsassistent	2 mdr.	Læreplads på land-brug på ordinært vilkår
29	Dreng 21 år	Jobcenter Favrskov	Hørehandicap	Studentereksamen		Påbegynde dyrlæge-studiet 2011
30	Dreng 23 år	Jobcenter Favrskov	ADHD og depression	10. klasse		Afventer praktikplads
31	Dreng 18 år	Jobcenter Favrskov	Indlæringsvanskelighe-der, ADHD og misbrug	Folkeskolen ej af-gangseksamen Kalø afbrudt	4 mdr.	Flyttet til anden kom-mune (mistet kontakt)
32	Dreng 23 år	Jobcenter Favrskov	Skizofren. Indlærings-vanskeligheder	10. klasse	9 mdr.	Tilkendt fleksjob Ledighedsydelse
33	Dreng 20 år	Jobcenter Favrskov	Indlæringsvanskeligheder	Specials-kole	3 mdr.	Flyttet til anden kom-mune (mistet kontakt)

Ovennævnte tabel viser, at der pr. den 31. december har været visiteret 33 unge med særlige behov i projekt Grøn Omsorg. Dermed har projektet opnået målet om, at minimum 30 unge skulle deltage i projektet. Det betyder ikke, at der så er kommet 33 unge i varig beskæftigelse eller videre til uddannelse inden for landbruget. Af de 33 unge er 11 kommet i ordinær beskæftigelse eller uddannelse (33,3 %) og 6 er kommet i praktik, produktionsskole eller arbejde med løntilskud (18,2 %). Samlet set er 33,3 % kommet i ordinær beskæftigelse eller uddannelse. Den forventede målsætning med at fastholde 40 % blev ikke opnået, men samlet set er 51,5 % kommet i ordinær beskæftigelse eller anden afklaring.

Ud over de 33 unge inden for projekt Grøn Omsorgs målgruppe, har 3 unge under 18 år også deltaget i projektet. Baggrunden herfor var, at projektgruppen i løbet af processen fandt det vigtigt, at der ikke kun gøres en indsats over for unge over 18 år, men også for dem under, da der også forekommer mange udfordringer for denne aldersgruppe. Det er specielt vigtigt, at der etableres kontakt til jobcentrene tidligt i forløbet, når der er tale om unge med særlige støttebehov, da det på den måde vil være muligt at iværksætte en tidlig indsats.

Profil af en ung i Grøn Omsorg

A er svært ordblind og har derfor haft store indlæringsvanskeligheder. A har ikke afsluttet 10. klasse. Arbejdsmæssigt har A haft mange kortvarige ansættelser, årsagen er, at han ofte mister overblikket og let bliver forvirret.

Efter visitationen ind i projekt Grøn Omsorg, har A været 7 måneder på produktionsskole – her blev der arbejdet med klare og simple arbejdsinstruktioner og opgaver, desuden blev A opmuntret til at bede om hjælp, hvis A ikke selv kunne løse opgaven eller ikke forstod den.

Efterfølgende har A været i 3 måneders afklarende praktik og har gået til psykolog med henblik på afklaring af, hvordan A bedst muligt kunne støttes.

Resultatet blev, at opgaver skulle vises i praksis, så A kunne lære gennem tillærte arbejdsfunktioner, desuden har han brug for varierende arbejdsopgaver.

Praktikstedet har den fornødne tålmodighed og ønske om at hjælpe A. A får bevilliget 1 års virksomhedsrevalideringsforløb, hvor fokus er oplæring som medhjælper.

A fyres i en kort periode. Perioden bruges på efteruddannelse, og A bliver efterfølgende genansat. En dag forlader A arbejdspladsen i vrede, men bliver genansat efter samtale med arbejdsgiver og jobkonsulent.

Se eventuelt flere profiler i artiklerne: "Grøn Omsorg hjælper Line videre i livet" og "Grøn Omsorg for unge – også i landbruget"

Der kan være mange grunde til at målet med 40 % i ordinær beskæftigelse eller uddannelse ikke blev opnået, men en af årsagerne er, at gruppen af unge kommer med meget forskellig baggrund og ofte har en masse i "bagagen", der har indflydelse på deres motivation for og engagement i at arbejde. Desuden har beskæftigelsessituationen i Danmark ændret sig markant, siden projektet startede i 2008. Mange "almindelige" unge er kommet foran i jobkøen, hvilket har gjort det sværere for landbrugene at påtage sig uddannelsen og oplæringen af de unge i målgruppen. Landbruget, som så mange andre erhverv, oplever effekten af den finansielle krise og er økonomisk meget pressede af deres finansieringskilder. Derfor er fokus endnu mere rettet mod positive tal på bundlinjen, og de har derfor ikke det samme overskud til oplæring af unge i målgruppen på nuværende tidspunkt – specielt i forhold til en potentiel fastansættelse efter afsluttet praktik.

Projektet har bevist, at der er mange landmænd, der har været utroligt positivt indstillet over for at deltage i projektet og stille praktikplads til rådighed for unge i målgruppen. Desuden har projektet vist, at landbrug har et utroligt godt arbejdsmiljø for praktikforløb. Landbruget er velegnet til, at give den unge en god introduktion til en dansk virksomhed og til de forventninger, der er til medarbejdere i en virksomhed. De fleste af landmændene har været meget villige til at have en ung eller flere ansat i virksomhedspraktik i en periode – 19 unge har været i virksomhedspraktik på et landbrug eller tilstødende erhverv.

Ovennævnte skema viser også at 6 personer er flyttet til en anden kommune i projektperioden. Såfremt en person har skiftet bopæl og har forladt kommunen, overgår denne til anden sagsbehandler, og muligheden for tæt opfølgning eller målrettet indsats for den unge bortfalder. Det vides derfor ikke, om nogle af de 3 unge er kommet i

beskæftigelse, eller hvordan deres situation ser ud i dag.

Oplysningsmateriale

Målene med projektet har været at gøre så meget viden som mulig tilgængeligt for så mange interesserede som muligt. Det har medført, at der har været arbejdet på følgende 3 overordnede informationsmetoder:

- Hjemmeside
- Pjece
- Konference

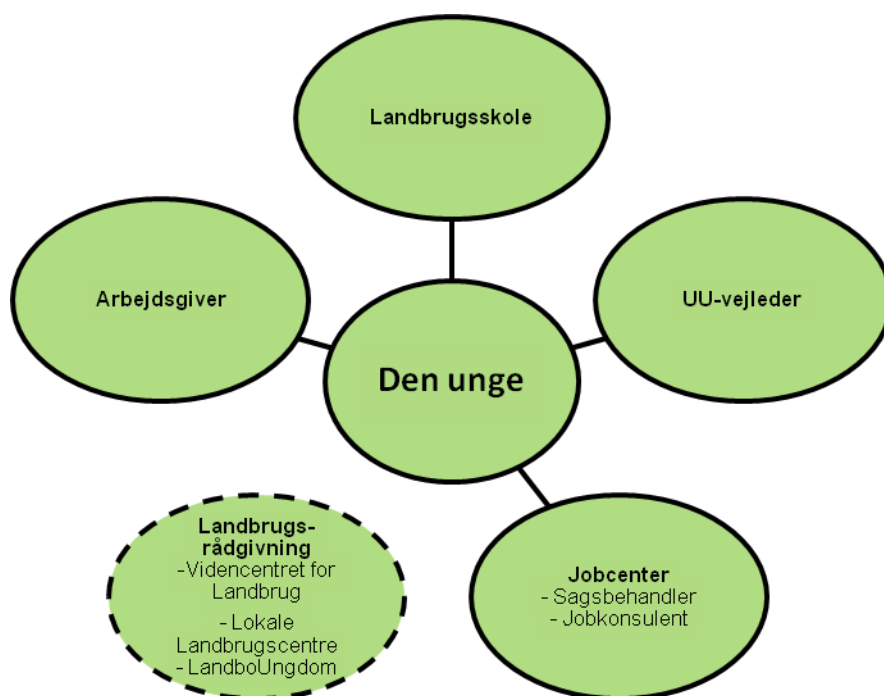
Der har derfor fra starten været fokuseret på at stille en interaktiv platform til rådighed med viden målrettet til forskellige interessenter, så som:

- Unge
- Jobcentre
- Landbrugsskoler, uddannelsesinstitutioner generelt og UU-vejledere
- Landmænd og arbejdsgivere samt deres rådgivere

Et af projekt Grøn Omsorgs resultater er hjemmesiden www.landbrugsinfo.dk/groen-omsorg, hvor der er links til den viden, der er produceret i projektgruppen, og som er relevant for andre, der ønsker at drage nytte af de resultater og erfaringer, der er gjort i projekt Grøn Omsorg.

The screenshot shows a web browser window displaying the DLBR LandbrugsInfo website. The main content area features an article titled "Grøn Omsorg - Unge med behov for støtte" with a sub-header "Oprettet: 29-10-2010 Revideret: 23-12-2010". The article text discusses helping young people with support needs find jobs in agriculture. To the right, there is a "Log ind" section with fields for "BrugerID" and "Kodeord", and a "Projektet Grøn Omsorg" section with a brief description of the project's goals. A "FEEDBACK" button is visible on the right side of the page.

Hjemmesiden er oprettet med det fokus at give den unge og de aktører, der er omkring den unge adgang til informationer, der måske kan hjælpe parterne videre. Det kan specielt være i situationer, hvor der mangler umiddelbare informationer, eksempelvis på områder som: uddannelse, praktik, løntilskud, hjælpemidler og beskæftigelsesmuligheder for de unge. Nedenfor er et lille overblik over, hvem hjemmesiden henvender sig til:

Boblen med den stiplede linje indikerer, at Dansk Landbrugsrådgivning ikke engagerer sig dybt med den unge, men har en mere støttende og opfølgende rolle, samt en god mulighed for via landmandskontakten at finde nye praktikpladser. Hjemmesiden henvender sig dog til alle aktørerne, også de unge selv, der kan læse om uddannelsesmulighederne og virksomhedspraktikken i landbruget.

Der er på hjemmesiden lagt vægt på at informere om, hvilke muligheder der er for potentielle arbejdsgivere i form af tilskudsmuligheder, hvilke muligheder der eksisterer for uddannelse af de unge, og ikke mindst hvilke redskaber, der stilles til rådighed for at klæde arbejdsgiver og den unge bedst mulig på til arbejdet. Desuden har der været meget fokus på at formidle de mere konkrete resultater, som projektet har afstedkommet – ofte i form af artikler og informationsmateriale. Der er på hjemmesiden også link til forskellige områder, der kunne være interessante for andre, der arbejder med beskæftigelse af mennesker med særlige behov eller udfordringer.

Hjemmesiden skal også være med til at synliggøre, hvilke roller og kompetencer de forskellige aktører besidder og kan spille ind med på området, men også hvilke muligheder der er for arbejdsgiveren i forhold til støtte.

Ud over hjemmesiden er udarbejdet pjecen *"Information til arbejdsgiveren om muligheder for unge, som har brug for støtte"*, der frit kan downloades eller rekvireres hos Videncentret for Landbrug, og som indeholder emner om muligheder for ansættelse, støtte og tilskud, samt hvordan man får mere viden om de forskellige områder, Grøn Omsorg har beskæftiget sig med.

LMO var den 29. november vært for en konference med 52 inviterede deltagere, desværre var der et frafald på dagen, da landet netop den dag blev ramt en kraftig snestorm. På konferencen var der indlæg om inddragelse af unge gennem social inklusion (Hedensted-modellen). Ulla Jensen, der er landmand, gav indblik i landmanden som arbejdsgiver for de unge, og Asmildkloster Landbrugsskole gav sit bud på, hvordan man håndterer de unge i målgruppen.

Jobcenter Hedensteds oplæg byggede på social inklusion af de unge, og vigtigheden af at være en del af en helhed og blive behandlet så normalt som situationen tillader – de skal tages alvorligt på lige fod med ”almindelige” mennesker med hvad det indebærer af krav og forventninger.

Succeshistorie

En af de største succeser, der er kommet ud af forløbet for Jobcenter Favrskov, er, at der er blevet udarbejdet en fast aftale om virksomhedspraktik med en landbrugsvirksomhed, der skal fungere som virksomhedscenter. Dette indebærer, at de kan tage en ung med problemer ud over ledighed (match gruppe 2) i praktik i op til 13 uger, hvor der ydes mentorstøtte 2½ time ugentlig. I særlige tilfælde er der mulighed for at forlænge praktikperioden ud over de 13 uger.

Ulla byggede sit indlæg over det gode samarbejde mellem parterne og den positive effekt, som et tæt parløb (mentorordningen) kan have på udviklingen af den unge, i forhold til de værdier arbejdsforholdet bibringer landbrugsvirksomheden. Der blev også lagt meget vægt på, at det hele menneske, den unge repræsenterede, var meget mere end bare en ny ansat - de havde en historie og havde oplevet mange nederlag i skolen og i arbejdslivet. Det var vigtigt, at alle kortene kom på bordet, og at man fik taget hånd om problemstillinger og ting uden for arbejdet, så man kom hele vejen rundt (familie, fritid og arbejde) om den unge. Der blev dog også talt om støttemuligheder for den enkelte landmand i praktikperioden. De unge var ofte dårligere stillet socialt, end man havde forventet på bedrifterne.

Elin fra Asmildkloster Landbrugsskole brugte sit indlæg til at nævne nogle af de undervisningstilbud, der er til de unge, og hvordan man bedst muligt kan hjælpe dem til at blive bedst muligt forberedt til at arbejde på et moderne dansk landbrug. I præsentationen blev der brugt tid på at fremstille nogle af de problemstillinger, der er, når man arbejder med en målgruppe med meget lavt selvværd og ofte boglige udfordringer - men også at det er en gruppe af unge med muligheder.

Nyttige dokumenter

Projektgruppen har igennem forløbet udarbejdet forskellige dokumenter, der har været anvendt under hele forløbet fra visitation til endelig aftale om uddannelse og / eller beskæftigelse.

Der er udarbejdet en beskrivelse af, hvordan de unge udvælges (samtaler, baggrund, kompetencer m.m.) og hvilke muligheder der er for at støtte den unge under praktikperioden (mentorordning, værktøjer m.m.).

Der er udarbejdet materiale for udvælgelse af arbejdsgivere i landbruget (kompetencer, arbejdsopgaver m.m.), og hvilke muligheder (løntilskud, mentorordning, uddannelse, og arbejdsredskaber) der er tilgængelig for arbejdsgiveren, der ønsker at tilbyde unge med særlige behov en praktikplads på sin bedrift.

Der er udarbejdet et udkast til en spørgeguide for den indledende samtale med landmanden, og et bud på, hvordan den løbende opfølgning i praktikken mellem den unge og arbejdsgiveren kan etableres, og hvad den kan indeholde.

Der har gennem hele projektperioden været udarbejdet artikler, med henblik på at inspirere andre arbejdsgivere og jobformidlere, så de kan se den værdi, det har at engagere unge med særlige behov. Desuden er artiklerne med til at bevidne, at en målrettet indsats på området for unge med særlige behov kan gøre en forskel.

Dyr som terapi

I projektet har der været et ønske om at se på, hvorvidt arbejdet med dyr har positiv indflydelse på de unges arbejdsindsats. Der er ingen tvivl om, at det helhedsindtryk, den unge får via kombinationen af landbrug og produktionsdyr, har en betydning. De unge føler et ansvar over for dyrene, da de er afhængige af den indsats de yder på bedriften, men samtidig introducerer dyrene også en form for harmoni eller indre ro for de unge – se artikel *"Landbrugsarbejde og Grøn Omsorg som terapi"* og *"Plads til dem, de andre ikke vil arbejde med"*. Hos enkelte unge med ADHD har det vist sig, at de kan lære at aflæse dyrene og dermed undgå, at de selv bliver hidsige og lader temperamentet løbe af med sig, hvilket det måske havde været tilfældet i andre situationer.

Erfaringerne fra de involverede arbejdsgivere er, at de opgaver, der løses, skal være simple opgaver, der ikke stresser hverken dyr eller unge, da det ellers kan have den modsatte effekt, hvilket forskning også har påvist.

Der har i projektet været indledende dialog mellem projektdeltagerne og Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet (DJF) omkring anvendelsen af dyr som terapi. Der var meget gode intentioner og perspektiver i projektet, men et delprojekt omkring dyr som terapi blev forkastet i styregruppen. DJFs projekt var ikke påbegyndt på tidspunktet for henvendelsen, hvilket ville have medført store udfordringer i forbindelse med sammenkoblingen af de to projekter i forhold til emnet omkring dyr som terapi.

Teknologi

Projektet har ikke givet anledning til direkte anvendelse af IT-værktøjer eller andre teknologiske hjælpemidler til de unge. Dermed ikke ment, at der ikke er store muligheder for at anvende IT-værktøjer, det vil dog kræve visse IT-kompetencer og uddannelse, for at det kan blive en integreret del af arbejdet på bedriften.

De løsninger, der har været vurderet i forhold til projektet, er fremkommet efter inspiration og dialog med Havredal GI. Skole, der har stor erfaring med brug af elektroniske hjælpemidler som værktøj. Havredal har nogenlunde samme målgruppe som landbrugsskolen, og de uddanner bl.a. unge til Grøn Pedal.

Havredal har blandt andre elektroniske hjælpemidler anvendt smartphones i sit arbejde med opgavestyring og beskrivelse af opgaver for de unge samt til påmindelser og opfølgning. Specielt er opgavestyring og beskrivelser gode, da den unge fra arbejdsgiveren får tilsendt en påmindelse om en opgave i god tid, og fordi unge med læsevanskeligheder kan få meddelelsen læst op via mobiltelefonen.

Det er Havredal GI. Skoles opfattelse, at brugen af smartphones i det daglige arbejde bliver et af de elektroniske værktøjer, der skal anvendes flittigt i fremtiden.

Udvikling af landdistrikterne

Projektet har vist, at landbruget kan spille en vigtig rolle, når der skal findes arbejdspladser til unge med forskellige behov, som kan være svære at imødekomme inden for andre erhverv. Dermed ikke ment, at der ikke kikkedes på økonomien i at ansætte en ekstra medhjælper på bedriften, hvilket der bliver, men det sociale ansvar vejer ofte lige så meget som det økonomiske. Det kræver dog en stor indsats for de involverede at få arbejdsforholdet til at fungere, da der skal være meget fokus på den unges kompetencer og de opgaver der uddelegeres.

Landbruget har gennem en årrække haft store udfordringer med rekrutteringen, da der ikke har været tilstrækkeligt med velkvalificeret arbejdskraft til at dække det behov, der har været. Derfor har man ofte valgt elever eller importeret arbejdskraft. Grøn Omsorg introducerer en ny mulighed for rekruttering ind i erhvervet - med den fordel at der ofte følger penge med den unge til opkvalificering og uddannelse, hvilket kan give landmanden en nettogevinst på bundlinjen. Alt i alt kunne det se ud som en god forretning – men resultaterne fra Grøn Omsorg viser, at den økonomiske nettogevinst er minimal eller ikke tilstede, når den sammenholdes med den ekstra indsats, arbejds-

giveren skal yde, idet omfanget af de unges problemer ofte er mere komplekse end først antaget, og der efterfølgende er en masse barrierer, der skal nedbrydes, før samarbejdet kan påbegyndes. Se mere i artiklen "Grøn Omsorg som forretningsområde?". Desuden er de unge ofte afhængige af offentlig transport eller scooter / cykel, hvilket begrænser deres geografiske muligheder og kan have betydning for deres mødestabilitet.

De unge, der kommer fra små byer med kun få erhvervsvirksomheder, har gennem landbruget en god mulighed for at blive i lokalområdet og forblive i trygge rammer omkring familien. Samtidig får landmanden adgang til en arbejdsressource, der kan løse nogle af de opgaver, der for andre på bedriften måske bliver betragtet som kedelige rutineopgaver.

Det er dog vigtigt, som tidligere indikeret, at landmanden bliver oplyst om de muligheder, der er for at søge forskellige midler til dækning af nogle af de meromkostninger, der måtte være i opstartfasen – det tager nogle gange ekstra lang tid, inden den unge er inde i et stabilt jobforløb.

Andre samarbejdspartnere

Projektet har givet anledning til at kontakte og udveksle erfaringer med andre virksomheder og organisationer, der arbejder med den samme målgruppe. Der har bl.a. været taget kontakt til: Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats, Foreningen Ligeværd, Havredal Praktiske Landbrugsskole, Ungeprojektet, Mimers Brønd og Pionergruppen Kragebjerg.

Disse parter har alle sammen forskellige erfaringer med målgruppen, som har været anvendelig eller har inspireret projektgruppen til at komme frem til andre løsninger og metoder. Bl.a. har Havredal Praktiske Landbrugsskole været behjælpelig med specifik viden om arbejdsmetoder og arbejdsopgaver.

Et samarbejde med Pionergruppen Kragebjerg om Green Care in Danish Agriculture blev drøftet. Samarbejdet skulle have til formål at udbygge og implementere viden om Green Care inden for landbruget i Danmark.

Desuden var der under projektet kontakt til Ungeprojektet, der havde et ønske om at bruge nogle af de unge fra projekt Grøn Omsorg til indspilning af en film, der skal fremstille de problemstillinger og løsninger, der skaber effekt for den unge. Ungeprojektet er et pilotprojekt, som har fået støtte fra Arbejdsmarkedsstyrelsen og har til formål at skaffe bedre adgang til jobs og erhvervsrettet uddannelse for 10 -12 udsatte unge. De unge tilhører en målgruppe, der er droppet ud af uddannelsessystemet eller i fare for at droppe ud, og som aldrig er kommet i gang med en uddannelse eller har opnået ansættelse i en virksomhed.

5. Projektevalueringer

Der har været lagt vægt på, at alle deltagere i projektet skal have mulighed for at evaluere indsatsen og udbyttet. Der har derfor været afholdt 3 evalueringer: arbejdsgivere, arbejdstagere og projektdeltagere.

Nedenstående er en kort beskrivelse af de områder, der blev behandlet på de enkelte evalueringer foretaget gennem projektforløbet.

Arbejdsgivere (landmænd)

For at få mest mulig input fra arbejdsgiverne, inviterede vi 4 landmænd ind til et fokusgruppeinterview, hvor de fik mulighed for at tilkendegive deres erfaringer med arbejdet med unge med særlige behov.

Landmændene var meget tilfredse med det samarbejde, der var etableret alle parter imellem, og de udviste alle sammen stort engagement i arbejdet med de unge. Det viste sig dog også, at arbejdet krævede meget energi og ofte tog opmærksomheden fra andre opgaver. Derfor var det vigtigt, at der hele tiden var en god og konstruktiv dialog alle parter imellem – og det var særdeles vigtigt, at alle informationer om den unges baggrund var kendte, da de ofte havde en masse i "bagagen", der havde betydning for deres arbejdsindsats. Det er specielt vigtigt, at der lægges vægt på, at den unge har mødedisciplin, idet landmanden er afhængig af den indsats, den unge leverer – især fordi der arbejdes med levende dyr, der skal passes og holdes opsyn med hver dag.

De unge viste sig ofte at have mange flere begrænsninger end først antaget ved interview. Ofte overdrev de deres egne kvalifikationer og evner, hvilket efterfølgende har givet nogle udfordringer. Det er derfor vigtigt, at det er realistisk, hvad der stilles arbejdsgiveren i udsigt.

Det kan være meget ressourcekrævende for de andre medarbejdere på bedriften, da der ofte skal gentagende instruktioner til, før opgaverne løses tilfredsstillende. Desuden kan man stå i en situation, hvor den unge lige pludselig bryder psykisk sammen, og hvad skal den enkelte medarbejder så gøre?

Landbruget viste sig meget egnet til arbejdet med de unge, da der er en god vekselvirkning mellem standardarbejdsopgaver og små nye opgaver, der kræver lidt mere af den enkelte – desuden er der en del vedligeholdelsesmæssige opgaver, der kan løses. Endvidere tilfører de unge mangfoldighed til bedriften, da de kommer med nogle helt andre oplevelser og syn på tingene. F.eks. var der en landmand, hvis børn lige pludselig fik øjnene op for, at der er nogle unge, der har problemer, og som skal håndteres meget anderledes, men som også har et helt andet syn på tilværelsen.

Da landmændene blev spurgt, hvorvidt der er behov for efteruddannelse eller decideret kursusaktiviteter, var svaret nej fra samtlige deltagere. Det betragtes som meget ressourcekrævende at deltage i - de ville meget hellere have mulighed for at dele deres erfaringer med andre landmænd og ad den vej finde frem til den løsning og de arbejdsopgaver, der passer bedst i den pågældende situation.

Der er behov for et økonomisk incitament for de unge, når de starter i praktik eller beskæftigelse på et landbrug. De mangler belønning for den ekstra indsats, de påtager sig ved at arbejde – incitamentet kan tage forskellig form.

Landmændene vil meget gerne påtage sig ansvaret for, at de unge bliver introduceret til arbejdet og kan komme i praktik, men de har omvendt brug for mere viden omkring mulighederne for økonomisk tilskud, da det

er meget ressourcekrævende, og fordi det skal hænge økonomisk sammen (indsats og udbytte). Når og hvis det bliver til en endelig ansættelse, f.eks. i form af fleksjob, skal sagsgangen herefter være hurtig og gnidningsfri for landmanden, ellers opgiver han det på baggrund af bureaukrati og langsom sagsbehandling.

Arbejdstagere (unge)

I oktober og november måned 2010 interviewede vi nogle af de unge med henblik på at få deres erfaringer med arbejdet inden for landbruget og deres deltagelse i projektet. Det er en større udfordring for dem at gennemføre uddannelsen til landmand, da de har indlæringsvanskeligheder og meget svingende koncentrations-evne. De havde alle sammen mange kortvarige ansættelser bag sig. Dog var de i nogle forløb, hvor de havde været beskæftiget i mere end 1 år, hvilket de selv opfattede som en kæmpe succes. Spurgt om årsagen til succesen var svaret: En engageret arbejdsgiver, der er med til at inspirere og sætte mål, både privat og arbejdsmæssigt – der skal en del rummelighed til! Den ene af de interviewede spejlede sig selv i arbejdsgiverens tidligere måde at være på: Var lidt en rod, der havde svært ved at indpasse sig, og som havde rod i sin hverdag. I dag har han ændret sig markant og er selvstændig – til stor inspiration for den unge.

De unge har ofte lidt mange nederlag og har efterfølgende lavt selvværd. Dog oplever de og arbejdsgiveren en positiv udvikling i selvværdet gennem veludførte arbejdsopgaver og muligheden for selv til tider at definere arbejdsopgaverne. De unge er meget fokuserede på, at de får nye opgaver, men er også selv klar over, at de nogle gange lover arbejdsgiveren mere, end de kan holde.

Der er behov for kontinuitet, dialog og plads til snak for de unge. De skal have en arbejdsplads, der kan rumme, at de en gang imellem har behov for at få snakket og være sociale. De har ikke alle sammen et stort socialt netværk. De trives med anerkendelse, fordi de ikke er vant til det. Derfor føler de nogle gange en ekstra stolthed ved at have udført et godt stykke arbejde. De skal desuden have en palet af opgaver, de kan finde frem, når de oplever arbejdsmæssigt døde perioder, f.eks. vask af materiel, transport eller klargøringer.

De vil gerne have et økonomisk incitament for at arbejde, da de ikke altid kan forstå, hvorfor de skal arbejde, når de får det samme ved at blive hjemme – incitamentet kan eventuelt være muligheden for at erhverve kørekort.

Projektdeltagerne

Projektet har været en inspiration for deltagerne, og det har været lærerigt at opleve, hvordan forskellige indgangsvinkler til området har formået at give et stort udbytte til gavn for alle involverede. Desuden er der kommet mere fokus på, hvad parterne omkring landbruget og de lokale jobcentre kan tilføre hinanden af viden.

Deltagerne har oplevet, at de har fået meget større indsigt i, hvad det er for nogle opgaver og prioriteringer de forskellige deltager har, og hvorfor det en gang imellem kan være meget svært at finde fælles fodfæste i forbindelse med indsatsen omkring beskæftigelse af unge med særlige behov.

Det har været svært at balancere i projektgruppen mellem de almindelige arbejdsopgaver og projektopgaver, da der har manglet ressourcer og overskud, hvilket har presset nogle af deltagerne. Det har ikke haft indflydelse på kvaliteten af arbejdet, men det har givet nogle stressende perioder, hvor lokale opgaver er prioriteret over projektopgaverne.

Det er i projektgruppen svært at se, hvordan det fremtidige samarbejde skal fungere, da det kan være svært at kombinere det offentlige og det private erhvervslivs interesser. F.eks. er målet om flere i beskæftigelse ikke

noget socialkonsulenterne fra de lokale rådgivningscentre bliver målt på, så hvordan skal deres forretningsmodel se ud – de vil gerne hjælpe jobcentret og landmanden, men de skal også afregnes for det (hvordan finder vi incitamentet)?

6. Udfordringer i projektet

Da projektet har involveret mange forskellige deltagere og omhandlet en målgruppe, der kan være en udfordring at arbejde med, har der naturligvis været mange forskellige udfordringer. Vi finder det væsentligt, at sætte fokus på nogle af de udfordringer, der har haft betydning for projektet, da andre måske kan drage nytte af de erfaringer.

De unge bliver visiteret dels fra jobcentret og dels fra landbrugsskolen. Det indebærer, at der skal være tid til at finde de unge samt etablere og evaluere et forløb. I forhold til landbrugsskolen vil det være relevant at tænke det ind i forhold til de nye hold elever, der starter på skolerne, og som skal påbegynde et grundforløb med efterfølgende praktik. Udfordringen for jobcentret er, at mange af de unge har en historie med mange kortvarige ansættelsesforhold samt sociale og indlæringsmæssige problemer. Det har dog vist sig, at det ved hjælp af godt samarbejde mellem parterne i projektet kan det lade sig gøre at finde frem til unge, der kan have interesse i og gavn af at arbejde på et landbrug eller relateret erhverv. Projektet resulterede i at have 33 unge involveret i projekt Grøn Omsorg og herudover 3 unge uden for målgruppen, der var under 18 år.

Projektgruppen har løbende gennem forløbet rettet henvendelse til forskellige jobcentre i det midtjyske. Disse udviste stor interesse for at deltage i projektet og ønske om at henvise potentielle unge til projektet. Desværre manglede der konkrete handlinger bag ordene, og der blev derfor ikke visiteret unge fra andre jobcentre end de 2, der deltog i projektet. Der har været udarbejdet samarbejdsaftaler med jobcentre, hvor de har tilkendegivet, at de gerne vil visitere unge ind i projektet. Der har været forsøgt forskellige tilgange til lokale jobcentre, men desværre var henvendelserne uden succes. Årsagen til den manglende succes kendes ikke, men der er en formodning om, at det skyldes stor arbejdsbelastning på de lokale jobcentre.

Det har desuden vist sig at være en udfordring for jobcentrene, især fordi de ikke kan følge de unge videre i forløbet, såfremt de flytter fra kommunen. De unge, der har deltaget i projektet og efterfølgende eller undervejs har skiftet kommune, mister kontakten med deres jobkonsulent, og et positivt samarbejde mellem ung, arbejdsgiver og jobkonsulent kan være kuldsejlet.

Det har ikke været svært at finde egnede arbejdsgivere inden for landbruget, der gerne vil etablere virksomhedspraktik for de unge. Der har været overordentlig stor tilslutning og meget positive tilkendegivelser. Men det har været utrolig svært at få den unge ansat efterfølgende på ordinære vilkår. Det skyldes dels, at der er mindre overskud til at engagere sig i en ansættelse af en person, der kræver ekstra opmærksomhed og uddannelse, dels at mange landbrug i dag er økonomisk trængte, og derfor bruger mange ressourcer på at tænke økonomisk overlevelse og effektivisering frem for ansættelse af flere hænder som kræver en ekstra indsats. Desuden har projektet desværre vist, at mange af de unge i målgruppen rent faktisk er meget dårligere end forventet, og simpelt hen ikke kan ansættes til at udføre arbejde på normale vilkår.

Samarbejdet mellem jobcentret og landbrugsskoler / landmænd kan nogle gange blive besværliggjort af, at de på jobcentrene kan være meget specialiserede, og at det derfor er svært at finde frem til den rette person at henvende sig til i en given situation.

Det har været en udfordring for nogle af deltagerne, at de har deltaget i projektet uden at få lettet den normale arbejdsbyrde på kontoret. Det har medført, at der har været et usædvanligt stort arbejdspress på de enkelte

deltagere, og at opgaver måtte udskydes. Som nævnt omkring krisen i landbruget, så har jobcentrene også oplevet en stigende tilgang af ledige over de seneste par år, og de har været ressourcemæssigt pressede på almindelige arbejdsopgaver. Hvis der skal være succes med indsatsen fremover, skal der prioriteres i de almindelige arbejdsopgaver og afsættes ressourcer til opgaven.

7. anbefalinger

Forløbet har bevist, at det er muligt at skaffe beskæftigelse til unge i målgruppen, men der er et behov for at skabe nogle alternative løsninger. Det rette incitament og den rette arbejdsgiver gør en stor forskel, og der er mulighed for at forbedre de unges muligheder over tid ved at introducere nogle længerevarende uddannelses- og praktikforløb for de unge. De forlængede forløb skal kombineres med afklarende psykologisk behandling eller alternative metoder, der kan være med til at afklare den unges situation og muligheder. De skal fastholdes og have opmærksomhed og opfølgning. Det er ikke muligt at sige præcist, hvor lang uddannelsen skal være, men der tales om 4 - 5 år. Formålet er gradvist at opbygge de kompetencer, der skal sikre den unges fortsatte udvikling på bedriften gennem teori og praksis – med hovedvægt på det praktiske arbejde.

Som reglerne er i dag, er der ikke mulighed for at følge den unge, hvis vedkommende flytter fra en kommune til en anden. Projektet har dårlige erfaringer med unge, der flytter i forløbet. Årsagen hertil er ofte, at den tidligere ansvarlige jobkonsulent overdrager ansvaret for den unge til en anden jobkonsulent i den nye kommune. Det er en udfordring for den nye jobkonsulent eller sagsbehandler direkte at videreføre det forløb, den pågældende person er i, da det ikke nødvendigvis er den strategi / metode den nye kommune praktiserer. Det kunne derfor være relevant at kikke på de regler, der gælder for området og se, om der er mulighed for, at den tidligere jobkonsulent kan følge den unge i det videre forløb på tværs af kommunegrænser. Der er et meget stort behov for ro og forståelse omkring den unge, noget der fordrer ro omkring det at løse arbejdsopgaverne.

Der skal være en økonomisk gulerod for den unge, hvis det skal være attraktivt at komme i arbejde. Både de unge selv, landmændene og projektdeltagerne ser et stort potentiale i at sikre et økonomisk incitament for de unge, da det vil øge deres engagement og de vil føle, at de i langt højere grad bidrager på arbejdspladsen og bliver værdsat på lige fod med andre – hvorfor skal de andre have meget mere for at løse den samme opgave? Incitamentet behøver ikke være ren løn, det kan også være udsigten til kørekort eller anden form for opkvalificering.

De unge deltagere i projektet er ofte omgivet af mange forskellige aktører bl.a. UU-vejledere, jobkonsulenter, skole, arbejdsgiver og sagsbehandlere. Hvis de unge skal have bedre mulighed for succes i deres arbejdsliv eller med uddannelse, er det vigtigt, at de forskellige aktører samarbejder om den unge - men også at de er deres egen rolle bevidst. Det anbefales derfor, at der etableres et koordineret samarbejde mellem aktørerne til gavn for den unge, som er centrum for deres opmærksomhed.

Der skal være kortere sagsbehandlingstider og afklaring ved ansættelser. Der skal være en glidende og struktureret proces fra den indledende sagsbehandling til ansættelsen, og der skal ske en hurtig udredning på jobcentret.

8. Implementering og kommunikation

Implementeringen af projekt Grøn Omsorg ligger uden for projektets beskrivelse, men det er et punkt, der af både landmænd og projektdeltagere vurderes som vigtigt. Især landmændene ser det som et område, hvor der med den rette indsats godt kan skaffes arbejds- og praktikpladser til en del unge med særlige behov, da landbruget ofte besidder den rummelighed, der er nødvendig for at skabe succesfulde jobforløb.

Der har gennem projektforløbet været brugt meget tid på, at formidle projektets resultater til forskellige modtagere bl.a. gennem artikler, hjemmeside og konferencen.

Videncentret for Landbrug stiller hjemmesiden www.landbrugsinfo.dk/groen-omsorg til rådighed for interesse-rede brugere og vil løbende sørge for vedligeholdelse af indhold med hjælp fra projektdeltagerne. Desuden vil man fra Videncentret for Landbrugs side sørge for, at der kommer en skriftlig orientering ud til samtlige jobcentre i Danmark, når den endelige rapport offentliggøres. Fokus vil her være på de erfaringer, der er høstet i projektet og anbefalinger til dem, der ønsker at drage fordel af projektets erfaringer og henvisninger til, hvor de kan finde flere informationer.

Såfremt der er jobcentre, kommuner eller skoler, der ønsker kontakt til potentielle praktikvirksomheder eller landbrug i deres lokalområder, formidler Videncentret for Landbrug gerne kontakten til et af de lokale landbrugscentre i området, som efterfølgende kan undersøge muligheden for en praktikplads.

De enkelte projektdeltagere har påtaget sig opgaven at formidle projektets resultater og erfaringer på lokale møder i deres organisation eller andre fora, hvor informationer om projektet måtte være relevante. Endvidere vil alle deltagere linke til hjemmesiden for Grøn Omsorg på deres respektive hjemmesider og Landbrug & Fødevarer vil, i det omfang det er muligt, bidrage med materiale fra Grøn Omsorg i deres store omdømmekampagne omkring landbrugs- og fødevarerhvervet i Danmark.

9. Opfølgning på projektet

Projektet blev påbegyndt i august 2008, og omdrejningspunktet har været:

- At etablere samarbejdsformerne
- At definere arbejdsområderne
- At beskrive metoderne, der har været anvendt

Tiden har været brugt på at gennemføre projektet, og det kunne derfor være interessant med en opfølgning på projektet, med henblik på at gå lidt mere i dybden med de resultater, der er skabt i projektet og få dem udbredt nationalt med henblik på en koordineret indsats på området for ansættelse af unge med særlige behov i landbruget eller landbrugsrelaterede virksomheder.

Erfaringen viser, at ny viden har brug for en periode til at blive en del af den måde, hvormed en organisation arbejder, og den fulde effekt af nye tiltag tager derfor lang tid om at manifestere sig. En opfølgning på projektet vil derfor være vigtig i forhold til at foretage ændringer eller justeringer, så den endelige effekt bliver maksimeret – læringen kommer af erfaringer.

Bilag til evalueringsrapporten

Nedenstående bilag er udvalgt som værende særligt relevante for projekt Grøn Omsorg, og er derfor vedhæftet rapporten – bilagene kan også findes på www.landbrugsinfo.dk/groen-omsorg.

Beskrivelse af undervisningsforløb på Bygholm Landbrugsskole

Undervisningsforløb for unge hvor der veksles mellem undervisning og praktik i landbrug.

Skabelon – registrering unge

Registrering af den unges baggrund, arbejdsmarkedserfaring, faglige, fysiske og psykiske vanskeligheder mv.

Guide til etablering af praktik

Vejledning om registrering af unge samt krav til praktiksted og sikring af det rigtige match ved etablering af praktik, møde og opfølgningssamtaler

Guide til forløbsbeskrivelse for den enkelte unge

Vejledning til udfyldelse af skema vedr. forløb i praktik

Skabelon for forløbsbeskrivelse for den unge

Konference om Grøn Omsorg – indbydelse

Produktblad Grøn Omsorg

Pjece

Information til arbejdsgivere om muligheder for unge der har brug for støtte

Artikler

Nedenstående er en oversigt over de artikler der er blevet publiceret siden projekt Grøn Omsorg blev sat i søen i november 2008.

Grøn Omsorg hjælper unge udsatte ind på arbejdsmarkedet

Bragt i Tilvækst

Grøn Omsorg for unge – også i Landbruget

Bragt i Landbrugsavisen

Grøn Omsorg hjælper Line videre i livet

Bragt i Borgeravisen Favrskov (husstandsomdelt)

Plads til dem, de andre ikke kan arbejde med

Bragt i Landbrugsavisen

Grøn Omsorg giver mening

Bragt i Landbrugsavisen

Landmænd hjalp udsatte unge i arbejde

Syge unge fik job i landbruget

DR P4 (Østjylland) – se link: <http://www.dr.dk/Regioner/Aarhus/Nyheder/Favrskov/2010/11/28/093639.htm&regional>

Grøn Omsorg som forretningsområde

Bragt på hjemmesiden www.vfl.dk

Landbrugsarbejde og Grøn Omsorg som terapi

Bragt på hjemmesiden www.vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
Skejby F +45 8740 5010
DK 8200 Århus N vfl.dk

